

Dom i Kallingemålet.

Vad betyder domen och vad får den för konsekvenser?

Annika Carlsson, Nordenswan Carlsson AB
15 december 2023

no
•ca

Nordenswan Carlsson

no
•ca

- Nordenswan Carlsson AB är en juristfirma som bildades år 2022
- Anställda i företaget är Annika Carlsson och Gilbert Nordenswan

Kallingemålet, avgörande i HD

PFAS?

Per- och polyfluorerande alkylysyror

- Började framställas i större skala på 1950-talet. Det finns 10 000 olika PFAS-ämnen – minst!
- PFAS-molekylerna har särskilda ytegenskaper vilket utnyttjas bland annat för att göra brandskum, skidvalla och vattenavstötande impregnering för textil, matförpackningar och stekpannor. Ämnet finns därför i mat, dryck, kläder, m.m.
- PFAS har flera negativa effekter på hälsan. Till exempel påverkas njurar, lever och kolesterolhalt. Det finns även studier som visar att PFAS hämmar kroppens immunförsvar, vilket ökar risken för infektioner och ger ett försämrat immunsvaret på vaccinationer. Dessutom kopplas PFAS till ökad risk för vissa typer av cancer

PFAS?

- Svårt att bryta ned, lagras i vävnader
- Tillsammans med bland annat Tyskland och Danmark har Sverige lagt ett förslag om ett totalförbud av PFAS inom EU. Förbudet ska gälla produktion, användning, försäljning och import av PFAS. Det kan vara på plats först 2026–2027
- Inom EU är det sedan 2008 förbjudet att använda ämnet PFOS och sedan 2020 är det förbjudet att använda PFOA

PFAS?

- Dricksvattenföreskrifter från Livsmedelsverket (LIVSFS 2022:12), gränsvärde för PFAS 4 i dricksvatten är 4 ng/l
- PFAS ska undersökas om producentens faroanalys indikerar att det är nödvändigt att undersöka parametern
- Kravet på undersökning av PFAS ska börja tillämpas den 1 januari 2026. Om gränsvärdet överskrids ska orsaken utredas och avvikelser åtgärdas

PFAS?

- Dricksvattenföreskrifter från Livsmedelsverket (LIVSFS 2022:12), gränsvärde för PFAS 4 i dricksvatten är 4 ng/l
- PFAS ska undersökas om producentens faroanalys indikerar att det är nödvändigt att undersöka parametern
- Kravet på undersökning av PFAS ska börja tillämpas den 1 januari 2026. Om gränsvärdet överskrids ska orsaken utredas och avvikelser åtgärdas

→ Dricksvattnet i Kallinge innehöll ca 10 000 ng/l

Parter i målet

Ronneby Miljö & Teknik AB

- Kommunalt bolag, va-huvudman i Ronneby kommun och distributör av dricksvatten, enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, LAV. Ordnar även andra tjänster såsom fiber, fjärrvärme, renhållning m.m. enligt annan lagstiftning
- LAV innebär att bolaget rörande va-försörjningen är bunden av självkostnadsprincipen och principen om nödvändiga kostnader. Verksamheten är självfinansierande, avgifter från va-taxan ger inkomsterna till verksamheten – inte skattemedel. Verksamhet som utförs enligt LAV får i princip inte lov att gå med vinst
- Bolaget är även bundet av annan lagstiftning såsom miljöbalken, offentlighets- och sekretesslagen, säkerhetslagstiftning, livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvattenkvalitet, m.m.

Parter i målet

PFAS-föreningen

- Medlemmar i föreningen har uppmätt mycket höga halter PFAS i sina kroppar
- Förening som bildades år 2015 av personer som druckit vatten från Brantafors vattenverk
- Föreningen utgjordes av 165 personer i tingsrätten, 154 personer i hovrätten

Tidslinje, en tioårig process

- December 2013 PFAS upptäcks i det kommunala dricksvattnet, vattenverket Brantafors stängs. Försvarsmakten har varit behjälplig med att byta vattentäkt
- Juli 2016 PFAS-föreningen stämmer det kommunala bolaget Ronneby Miljö & Teknik AB i Blekinge tingsrätt. Föreningen hävdar att de skadats av det kommunala dricksvattnet. Stämningen sker enligt produktansvarslagen
- Juni 2017 Tingsrätten beslutar att frågan om produktansvarslagen är tillämplig eller inte ska avgöras av Högsta domstolen
- Juni 2018 Högsta domstolen kommer fram till att kommunalt dricksvatten ska anses vara en produkt enligt produktansvarslagen och att den lagen kan tillämpas fråga om skadestånd i målet. Vattentjänstlagens skadeståndsregler bedöms inte vara exklusiva, NJA 2018 s.475
- April 2021 Blekinge tingsrätt avgör målet till PFAS-föreningens fördel, förhöjda halter PFAS i blodet ansågs utgöra en personskada, oro för ohälsa anses dock inte vara en personskada skadeståndsrättslig mening

Tidslinje, fortsättning

- Maj 2021 Ronneby Miljö & Teknik överklagar domen till hovrätten.
- Juni 2021 Hovrätten över Skåne och Blekinge meddelar prövningstillstånd.
- December 2022 Hovrätten ändrar tingsrättens dom med bedömningen att förekomsten av PFAS i kroppen **inte** innebär personskada. Utredningarna som lagts fram om PFAS:s inverkan på exponerade grupper bedöms inte ge stöd för att det uppstått fysiskt konstaterbara försämringar som innebär personskada hos individerna i PFAS-föreningen
- Januari 2023 PFAS-föreningen överklagar till Högsta domstolen
- Maj 2023 Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd
- December 2023 Högsta domstolen ändrar Hovrättens dom, de höga halter PFAS som de boende har i blodet innebär en så beaktansvärd fysisk försämring av deras kroppar att de drabbats av ett fysiskt defekttillstånd som i skadeståndsrättslig mening är en personskada

Produktansvarslagen (1992:18)

Möjlighet till skadestånd för personskador som en **produkt** vållar på grund av en **säkerhetsbrist**

- Produkt = lösa saker, industriprodukter men även naturprodukter som vatten, bär, svamp, fisk, gas
- Säkerhetsbrist = om produkten inte är så säker som skäligen kan förväntas

Skadeståndsskyldig är den som har tillverkat, samlat in, importerat eller på annat sätt framställt, berett den skadegörande produkten

Skadeståndsskyldighet kräver att produkten satts i omlopp i en **näringsverksamhet**

- Näringsverksamhet – en verksamhet av ekonomiskt slag som bedrivs yrkesmässigt, även kommunala bolag som inte får bygga upp eget kapital räknas till begreppet näringsverksamhet

Produktansvarslagen (1992:18)

Möjlighet till skadestånd för personskador som en **produkt** vållar på grund av en **säkerhetsbrist**

- Produkt = lösa saker, industriprodukter men även naturprodukter som vatten, bär, svamp, fisk, gas
- Säkerhetsbrist = om produkten inte är så säker som skäligen kan förväntas

Skadeståndsskyldig är den som har tillverkat, samlat in, importerat eller på annat sätt framställt, berett den skadegörande produkten

Skadeståndsskyldighet kräver att produkten satts i omlopp i en **näringsverksamhet**

- Näringsverksamhet – en verksamhet av ekonomiskt slag som bedrivs yrkesmässigt, även kommunala bolag som inte får bygga upp eget kapital räknas till begreppet näringsverksamhet

→ Alla som kan anses ha lidit en skada i lagens mening kan kräva skadestånd, strikt ansvar

Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

- Speciallag, gäller enbart i av kommunen beslutade verksamhetsområden
- Reglerar skyldigheter och rättigheter för kommun, va-huvudman och fastighetsägare
- Kommunal va-verksamhet finansieras genom va-avgifter som fastigheterna inom verksamhetsområden betalar

- Skadeståndsregler 44-49 §§
- Möjlighet till skadestånd finns enbart inom va-förhållandet mellan va-huvudman och fastighetsägare inom verksamhetsområden, inte för till exempel de som jobbar eller annars vistas i kommunen etc.
- Grund för skadestånd finns för va-huvudmannens del då denne inte nått upp till kraven i lagen, exempelvis inte sett till att anläggningen uppnår skäliga anspråk på säkerhet (13 §)
- Skadestånd betalas från va-kollektivets kassa

Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

- Speciallag, gäller enbart i av kommunen beslutade verksamhetsområden
- Reglerar skyldigheter och rättigheter för kommun, va-huvudman och fastighetsägare
- Kommunal va-verksamhet finansieras genom va-avgifter som fastigheterna inom verksamhetsområden betalar

- Skadeståndsregler 44-49 §§
- Möjlighet till skadestånd finns enbart inom va-förhållandet mellan va-huvudman och fastighetsägare inom verksamhetsområden, inte för till exempel de som jobbar eller annars vistas i kommunen etc.
- Grund för skadestånd finns för va-huvudmannens del då denne inte nått upp till kraven i lagen, exempelvis inte sett till att anläggningen uppnår skäliga anspråk på säkerhet (13 §)
- Skadestånd betalas från va-kollektivets kassa

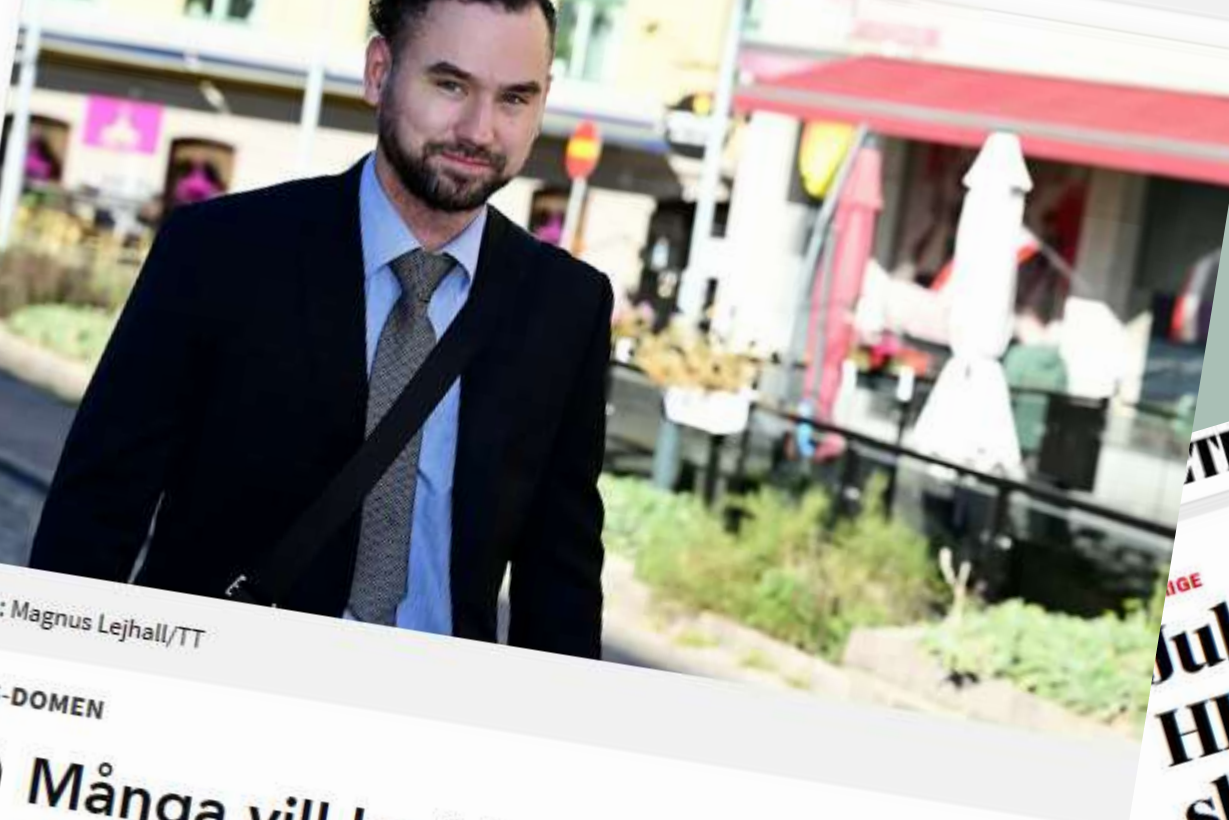
→År 2013 fanns inget specifikt krav på provtagning eller rening av PFAS

Enligt HD:s dom NJA 2018 s.475 är kommunalt dricksvatten en produkt som satts i omlopp i en näringsverksamhet. Produktansvarslagen är därför tillämplig.

→ Vattentjänstlagens skadeståndsregler är inte exklusiva

Kallingemålet – vem vann?

- Högsta domstolen konstaterar att förekomsten av höga halter av PFAS i sig kan utgöra en personskada enligt produktansvarslagen
- De drabbade kan begära skadestånd från Ronneby Miljö & Teknik, fram till och med den 15 december, 10 år sedan vattnet levererades. Skadeståndsprocesserna kommer att ta tid att gå igenom och processas genom bolagets försäkringsbolag
- Regress mot Försvarsmakten?
- Ronneby Miljö & Teknik är va-huvudman för Ronneby kommun, höjning av va-taxan? Skattemedel?

Magnus Lejhäll/TT

Jubel hos PFAS-drabbade efter HD-domen: "Alla satt bara och skrek"

Uppdaterad 2023-12-05 Publicerad 2023-12-05

an Afzelius efter

domstolens besked: r via dricksvattnet kommunala

Många vill ha hjälp att kräva skadestånd efter PFAS-domen Svenska Dagbladet

0:34 min Min sida Dela

200 personer har vänt sig till advokaten Markus Segerström för änd av Ronneby Miljöteknik efter Högsta domstolens dom i PFAS-döstran

inge@sverigesradio.se

"Försvaret får inte bli ett hot mot vår hälsa"

Brandövning

FOTO: Jan Andersson

PFAS-skadestånd kan ta lång tid

PUBLICERAD 05 DEC, 2023 15:33

VA-AKTUELLT ÖPPEN ARTIKEL t o m 231206. kan komma att ställas på kom Miljöteknik kan ta år att h om Ronneby kommun, 4 Försvarsmakten

Ronny Johannesson (M) ordförande för Ronneby Miljö och Teknik AB. Carla Lindström (höger) har höga värden av PFAS i blodet och har fått flera sjukdomar, men Ronneby kommun kommer än så länge inte att kompensera någon annan drabbad än de som är med i PFAS-föreningen. Foto: Marie Lundahl/Sveriges Radio

SKADESTÅND

PFAS-förgiftade Carla har inte råd att stämna kommunala bolaget: "Är

Framtiden?

**no
•ca**

Hör Patrik Gustavsson om vad nya gränsvärden skulle innebära för dricksvattnet i Gävle och var källan till föroeningen möjligtvis kan finnas. Foto: SVT

Rekordhöga PFAS-värden i Gävles dricksvatten – här kan boven finnas

UPPDATERAD 3 DECEMBER 2020 PUBLICERAD 13 NOVEMBER 2020

Gävles dricksvattentäkt innehåller de näst högsta halterna av de giftiga ämnena PFAS i landet, det visar en undersökning från Naturskyddsföreningen. Enligt nuvarande riktlinjer är vattenkvaliteten godkänd, men EU föreslår nya, hårdare gränsvärden. Om de börjar gälla, krävs åtgärder.

PFAS är ett samlingsnamn för flera giftiga ämnen. Varför Gävles dricksvattentäkt är förorenad vet inte kommunen med säkerhet, men i vintras tog Gävlebygdens flygklubb prover på [hittade PFAS i en bäck](#).

Minst 2 miljoner svenskar har för mycket PFAS i dricksvattnet

Följ med in i Tullinge vattenverk och hör om testerna som genomförs. Foto: Michelle Derblom/SVT

Här renas vattnet från PFAS – nya storskaliga tester i Tullinge

UPPDATERAD 14 JUNI 2022 PUBLICERAD 14 JUNI 2022

Med hopp om att hitta en lösning på problematiken med PFAS-föroeningar har forskare intagit Tullinge vattenverk. Där testas just tre olika reningstekniker i det förorenade vattnet. – Det finns ett väldigt stort behov av att få fram nya tekniker, säger Tove Mallin som är forskare och projektledare.

Tullinge reningsverk har varit stängt sen 2012 då för höga halter av PFAS upptäcktes. Nu har verket blivit tillhåll för forskningsinstitutet Rise som utvärderar olika reningstekniker.

Ambitionen: Få reningsverket i drift

flygplan som tillhör Skånska flygflottiljen vid Ängelholm. Foto: Åke Erlandsson/TT (Arkivbild)

VISA ALLA BILDER (2)

Ängelholm kräver svar från försvaret om PFAS-läckage

1:10 min Min sida Dela

Publicerat måndag 30 augusti 2021 kl 17.00

Ängelholm ner foten och kräver svar på vad Försvarmakten gör för att stoppa läckaget av det miljöfarliga PFAS från den gamla flygflottiljen F10. PFAS är en grupp svårnedbrytbara kemikalier som kan ha skadliga effekter på både människor och miljö - och finns bland annat i brandsläckningsskum.

"Det finns ingen riktig aktivitet från staten. Vi vill se en miljöplan", säger Li... öcker (C) Kommunstyrelsens 1:e vice ordförande.

Åke, professor i ekologi vid Helsingfors universitet och lektor vid SLU i Umeå. Samt en bild från studien i vilt och bär på Frösön. Foto: Chaiko & Markstedt Photography/skärmdump SLU-rapport

Nya PFAS-fynd på Frösön: "Högsta som någonsin uppmätts"

1:42 min Min sida Dela

Publicerat igår kl 05.30

En ny studie visar att koncentrationen av PFAS i skogssorkar på Frösön är skyhögt. Det framgår också att den som regelbundet äter rådjurskött riskerar att få i sig som rekommenderas av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Per Arnsäter per.arnsater@sverigesradio.se

Efter PFAS-domen i Kallinge – Hjärta för Halmstad vill att Halmstadbor provtas

PUBLICERAD 12 DECEMBER 2023

Halmstadsbor bör testas för om de utsatts för PFAS-skador. Det kräver partiet Hjärta för Halmstad efter den uppmärksammade PFAS-domen i Kallinge. – Jag tror folk skulle uppskatta det, säger Mankell (HFH).

Sen vill vi att att man gör en provtagning

PFAS-värden behöver sänkas i Halmstads dricksvatten – här svarar Ann-Charlott Mankell på vad partiet Hjärta för Halmstad vill med sin motion till kommunfullmäktige. Foto: Rebecka Block/SVT

PFAS-ämnen kartlagda i Uppsalas dricksvatten

Kranvattnet. Foto: Martin Hult / Sveriges Radio

1:12 min Min sida

Publicerat onsdag 16 september 2015

En studie från livsmedelsverket visar att dricksvattnet varit förorenat, har inte bott i dessa områden.

Höga halter miljögift i sjön i Botkyrka

UPPDATERAD 6 MAJ 2022 PUBLICERAD 5 MAJ 2022

Höga halter av miljögiftet PFAS har hittats på nio platser i Botkyrka. Studien visar att sjön Aspen vid Hågelby gård innehåller höga halter av miljögiftet. Det är farligt att bada och vistas vid sjön men det är inte tillåtet att bada i sjön, säger Johannes Knulst, Länsstyrelsen i Botkyrka.

Under våren kommer vi ta fler prover i Aspen för att se om de höga värdena kommer är en gåta. säger Johannes Knulst, miljöhandläggare Länsstyrelsen i Botkyrka.

Provtagningar i länet Under åren har 2019 till 2021 har Länsstyrelsen tagit prover på nio platser i länet. Mätningarna visar att Märstaån i Arlanda flygplats

no ca

Framtiden?

- Mer undersökningar och bedömningar kommer att krävas (dricksvattendirektivet)
- Mer PFAS (och annat?) kommer att hittas
- Rättsprocesser

 Kraftigt kostnadsdrivande

- Diskussion om finansiering av sanering av föroreningar

Vem ska betala?

**no
•ca**

Tack!

Annika@nocalaw.se

0708 81 77 30

www.nocalaw.se

no
•ca